

Katarzyna Karolina Borkowska

Prokuratura Rejonowa Warszawa-Śródmieście w Warszawie

ORCID: 0000-0002-4529-5805

katarzyna.karolina.borkowska@gmail.com

Przestępstwa przeciwko życiu w polskim i austriackim prawie karnym – rozważania komparatystyczne

Uwagi wstępne

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu są uważane w społeczeństwie za najpoważniejsze i wymagające szczególnej ochrony ze strony prawa karnego¹. Ze względu na takie zjawiska, jak aborcja i eutanazja, problematyka przestępstw przeciwko życiu nie traci na aktualności, a ustawodawca staje przed wyzwaniem dostosowania regulacji (funkcjonujących w obrocie prawnym w niezmiennym kształcie czasem nawet od kilkudziesięciu lat) do potrzeb współczesności. Przepisy prawa międzynarodowego również nakładają na państwa obowiązek ochrony życia ludzkiego². Jednak sam katalog przestępstw przeciwko życiu oraz znamiona poszczególnych typów przestępstw zawartych w kodyfikacji karnej mogą być odmienne w różnych systemach prawa. Dyferencje te dają się zauważyć również w przypadku polskiego i austriackiego prawa karnego. Dlatego też przedmiotem badań uczyniono przepisy penalizujące przestępstwa przeciwko życiu w polskiej i austriackiej ustawie karnej. Cel badań stanowiło natomiast ukazanie zbieżności oraz odrębności między obydwooma unormowaniami. Problem badawczy określono następująco – jakie są wspólne i odmienne cechy polskich i austriackich przepisów prawnokarnych chroniących życie ludzkie. W ślad za tak skonkretyzowanym problemem badawczym obrano następującą hipotezę badawczą – polska i austriacka ustawa

¹ W. Klaus, I. Rzeplińska, D. Woźniakowska-Fajst, *Społeczny odbiór przestępczości*, [w:] K. Buczkowski, B. Czarnecka-Działuk, W. Klaus, A. Kossowska, I. Rzeplińska, P. Wiktorska, D. Woźniakowska-Fajst, D. Wójcik, *Społeczno-polityczne konteksty współczesnej przestępczości w Polsce*, Warszawa 2013, s. 343–368.

² Więcej na ten temat: K.K. Borkowska, *Życie ludzkie jako przedmiot ochrony przepisów prawa ze szczególnym uwzględnieniem momentu objęcia ochroną*, „Security, Economy & Law” 2018, nr 1, s. 40–59.

karna wykazuje zarówno podobieństwa, jak i różnice w zakresie zawartości normatywnej przepisów penalizujących przestępstwa przeciwko życiu. Aby zweryfikować przedmiotową hipotezę badawczą, posłużono się komparatystyczną metodą badań. Merytoryczna część niniejszego opracowania została podzielona na trzy części: pierwsza z nich została poświęcona stanowi prawnemu w Polsce, druga – w Austrii, w trzeciej zaś dokonano porównania obu regulacji oraz wyciągnięto wnioski. Za cezurę aktualności stanu prawnego przyjęto datę 3 kwietnia 2023 r.

Ponadto należy wskazać, że obecnie nie ma w Polsce studium poświęconego zbiorczemu przedstawieniu zagadnienia przestępstw przeciwko życiu w polskim i austriackim porządku prawnym. Niniejsze opracowanie zostało przygotowane m.in. w oparciu o wcześniejsze prace naukowe autorki, w których dokonano porównania polskich i austriackich przepisów karnych dotyczących poszczególnych przestępstw, a konkretnie dzieciobójstwa³, podżegania do samobójstwa⁴, zabójstwa eutanatycznego⁵ oraz przestępstw związanych z aborcją⁶.

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w polskim prawie karnym

W polskim kodeksie karnym (dalej jako k.k.) przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu są ujęte w rozdziale XIX ustawy. Rozdział ten jest czwarty w kolejności części szczególnej – bezpośrednio po przestępstwach przeciwko pokojowi, ludzkości oraz wojennych (rozdział XVI), przestępstwach przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej (rozdział XVII) oraz przestępstwach przeciwko obronności (rozdział XVIII). Takie umiejscowienie jest wyrazem wysokiego znaczenia, jakie ustawodawca przydaje czynom skierowanym przeciwko życiu i zdrowiu człowieka⁷.

Łącznie rozdział ten zawiera 16 artykułów określających różne odmiany przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu oraz wyróżniających typy podstawowe, uprzywilejowane kwalifikowane niektórych z nich. Bogusław Michalski proponuje następującą systematykę przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu:

³ Eadem, *Przestępstwo dzieciobójstwa w ujęciu komparatystycznym*, Warszawa 2000.

⁴ Eadem, *Namowa i pomoc do samobójstwa w polskim i austriackim prawie karnym – rozważania komparatystyczne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2021, nr 54, s. 53–76.

⁵ Eadem, *Zabójstwo eutanatyczne w polskim i austriackim prawie karnym – rozważania komparatystyczne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2022, nr 55, s. 43–57.

⁶ Eadem, *Penalizacja przerwania ciąży w polskim prawie karnym*, „Studia Prawnoustrojowe” 2022, nr 56, s. 37–55; eadem, *Penalizacja przerwania ciąży w austriackim prawie karnym*, „Studia Prawnoustrojowe” 2023, nr 59, s. 5–20; K.K. Borkowska, E.M. Guzik-Makaruk, E.W. Pływaczewski, *Wokół problematyki karalności przerywania ciąży w Polsce*, „Prawdo w Działaniu” 2023, nr 53, s. 7–19.

⁷ E. Habzda-Siwek, *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w świetle danych ze statystyk kryminalnych*, „Archiwum Kryminologii” 2018, vol. XL, s. 56.

- spowodowanie śmierci człowieka,
- spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,
- spowodowanie naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia,
- przerwanie ciąży,
- doprowadzenie do targnięcia się na własne życie,
- narażenie na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,
- narażenie na zarażenie niebezpieczną dla życia lub zdrowia chorobą,
- nieudzielenie pomocy człowiekowi w sytuacji niebezpiecznej dla jego życia lub zdrowia⁸.

Prawnokarna ochrona życia ludzkiego, zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, zależy od sposobu przebiegu procesu porodu i rozpoczyna się w jednym z trzech następujących momentów:

- 1) chwila rozpoczęcia porodu rozumiana jako wystąpienie pierwszych skurczów macicy dających postęp porodu – przy porodzie naturalnym;
- 2) chwila podjęcia pierwszej czynności zmierzającej do przeprowadzenia zabiegu cesarskiego cięcia – przy porodzie przez cesarskie cięcie;
- 3) chwila zaistnienia medycznych przesłanek przeprowadzenia zabiegu cesarskiego cięcia lub innego alternatywnego zakończenia ciąży – w przypadku gdy konieczne jest rozwiązanie ciąży poprzez przeprowadzenie zabiegu cesarskiego cięcia albo w inny alternatywny sposób⁹.

Do momentu „początku porodu” życie płodu chronione jest przez przepisy penalizujące przestępstwa aborcyjne, tj. przepisy art. 152–154 k.k. Prawnokarna ochrona życia ludzkiego w prenatalnej fazie rozwoju aktualizuje się z początkiem ciąży¹⁰. Za takowy przyjmuje się moment zaimplantowania dojrzałej zapłodnionej komórki jajowej w błonie śluzowej macicy¹¹.

Płód musi rozwijać się w łonie matki, aby stanowił przedmiot ochrony przepisów art. 152–154 k.k. Życie rozwijające się poza organizmem kobiety (*ex utero*) nie jest objęte ich dyspozycją¹².

Ochrona przydana życiu ludzkiemu przez przepisy penalizujące przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu dezaktualizuje się z chwilą śmierci człowieka.

⁸ B. Michalski, *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu*, seria: Nowa Kodyfikacja Karno-Krótkie Komentarze, z. 28, Warszawa 2000, s. 15–16.

⁹ Postanowienie SN z 27 września 2010 r., sygn. akt V KK 34/10, OSNKW 2010, Nr 12, poz. 105.

¹⁰ V. Konarska-Wrzošek, *Komentarz do art. 149 k.k.*, [w:] R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 915.

¹¹ K. Ostrowski, *Embriologia człowieka*, Warszawa 1985, s. 28–30, 53.

¹² K.K. Borkowska, *Penalizacja przerwania ciąży w polskim...*, s. 37–55; eadem, *Przestępstwo dzieciobójstwa...*, s. 187–192; K.K. Borkowska, E.M. Guzik-Makaruk, E.W. Pływaczewski, op. cit., s. 7–19; M. Żelichowski, *Podmiotowość prawna człowieka w okresie życia embrionalno-rodowego*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 1997, nr 1, s. 103 i nast.

Jest ona obecnie definiowana jako nieodwracalne ustanie funkcji pnia mózgu oraz nieodwracalne zatrzymanie krążenia¹³.

Należy także wskazać, że zgodnie z przepisami procedury karnej¹⁴ w przypadku znacznej liczby przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu prowadzi się śledztwo, a właściwym sądem I instancji pozostaje sąd okręgowy (art. 25 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k., art. 309 pkt 1 k.p.k. i art. 309 pkt 4 k.p.k. w zw. z art. 325b § 2 k.p.k.).

Przepis art. 148 § 1 k.k.¹⁵ stanowi podstawowy typ zabicia człowieka. Jest to przestępstwo powszechne – jego sprawcą może być każda osoba zdolna do ponoszenia odpowiedzialności karnej. Od strony podmiotowej charakteryzuje się umyślnością. Znamię czasownikowe zostaje zrealizowane przez każdą dowolną czynność sprawcy, która może doprowadzić do skutku w postaci śmierci człowieka. Przedmiotem przestępstwa pozostaje człowiek. Jest to przestępstwo skutkowe¹⁶.

W przepisach art. 148 § 2 i 3 k.k.¹⁷ zawarte są kwalifikowane typy zabójstwa¹⁸. Surowszą odpowiedzialność karną poniesie: 1) sprawca, który zabija człowieka ze szczególnym okrucieństwem, 2) sprawca, który zabija człowieka w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem, 3) sprawca, który zabija człowieka w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, 4) sprawca, który zabija człowieka z użyciem materiałów wybuchowych, 5) ten, kto jednym czynem zabija więcej niż jedną osobę lub był wcześniej prawomocnie skazany za zabójstwo i 6) sprawca zabójstwa funkcjonariusza publicznego popełnionego podczas lub w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych związanych z ochroną bezpieczeństwa ludzi lub ochroną bezpieczeństwa lub porządku publicznego. Znamię „szczególnego okrucień-

¹³ Ustawa z dnia 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz.U. z 2005 r., Nr 169, poz. 1411 z późn. zm.); A. Gałęska-Śliwka, M. Śliwka, *Stan wegetatywny, eutanazja, zaniechanie uporczywej terapii*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 11, s. 17–18.

¹⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 1997 r., Nr 89, poz. 555 z późn. zm.), dalej jako k.p.k.

¹⁵ Przepis ten ma następującą treść: „Kto zabija człowieka, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności”.

¹⁶ R. Kokot, *Komentarz do art. 148 k.k.*, [w:] R.A. Stefański (red.), op. cit., s. 876–887; B. Michalski, op. cit., s. 27–74.

¹⁷ Art. 148 § 2 k.k.: „Kto zabija człowieka: 1) ze szczególnym okrucieństwem, 2) w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem, 3) w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, 4) z użyciem materiałów wybuchowych, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności”. Art. 148 § 3 k.k.: „Karze określonej w § 2 podlega, kto jednym czynem zabija więcej niż jedną osobę lub był wcześniej prawomocnie skazany za zabójstwo oraz sprawca zabójstwa funkcjonariusza publicznego popełnionego podczas lub w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych związanych z ochroną bezpieczeństwa ludzi lub ochroną bezpieczeństwa lub porządku publicznego”.

¹⁸ Więcej na temat kwalifikowanych typów zabójstwa w polskim prawie karnym: Ł. Pohl (red.), *Zabójstwa kwalifikowane w Kodeksie karnym z 1997 r.*, Warszawa 2018.

stwa” należy interpretować jako zadawanie ofierze intensywnej cierpienia istotnie wykraczającego poza granice działań niezbędnych dla realizacji skutku śmiertelnego¹⁹. Za „motywację zasługującą na szczególne potępienie” uważa się natomiast m.in. zabójstwo z chęci osiągnięcia korzyści majątkowej²⁰, zabójstwo z zazdrości²¹, zabójstwo „dla zabawy”²² czy zabójstwo popełnione w celu uniknięcia odpowiedzialności związanej z niezamierzonym ojcostwem²³.

Przepis art. 148 § 4 k.k.²⁴ przewiduje uprzywilejowany typ zabójstwa z uwagi na działanie sprawcy pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami. Podstawą złagodzenia odpowiedzialności karnej jest niższy stopień winy sprawcy ze względu na gwałtowną reakcję na czynniki zewnętrzne, polegającą na niepatologicznym stanie przewagi emocji nad intelektem, powodującego obniżenie kontrolującej funkcji rozumu²⁵. Ustawowe wyrażenie „afekt” orzecznictwo definiuje jako „stan emocjonalny wywołany czynnikami zewnętrznymi, będący wynikiem indywidualnych odczuć, zależnych od odporności psychicznej człowieka, temperamentu, umiejętności panowania nad sobą i innych wrodzonych lub nabytych właściwości”²⁶.

Kolejne dwa uprzywilejowane typy zabójstwa są przewidziane w przepisach art. 149 k.k.²⁷ oraz art. 150 k.k.²⁸ Przepis art. 149 k.k. penalizuje zabójstwo dziecka przez matkę w okresie porodu i pod wpływem jego przebiegu. *Ratio* uprzywilejowania stanowi w tym wypadku wpływ aktu porodu i jego następstw na rodzicą²⁹. Przestępstwo to jest indywidualne niewłaściwe – może je popełnić tylko matka w stosunku do własnego dziecka³⁰. Nadto zabicie noworodka musi nastąpić w okresie porodu (od momentu pierwszego skurczu macicy da-

¹⁹ Wyrok SA w Krakowie z 20 września 2001 r., sygn. akt II AKA 195/901, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2001, Nr 10, poz. 22; wyrok SA w Katowicach z 19 kwietnia 2001 r., sygn. akt II AKA 80/01, „Wokanda” 2002, nr 7–8, s. 84.

²⁰ Wyrok SA w Katowicach z 10 listopada 2005 r., sygn. akt II AKA 298/05, „Prokuratura i Prawo” – wkładka 2006, Nr 7–8, poz. 23.

²¹ Postanowienie SN z 10 sierpnia 2005 r., sygn. akt III K 297/04, OSNwSK 2005, Nr 1, poz. 1513.

²² Wyrok SA w Krakowie z 16 stycznia 2006 r., sygn. akt II AKA 308/01, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2002, Nr 2, poz. 32.

²³ Postanowienie SN z 10 sierpnia 2005 r., sygn. akt III K 297/04, OSNwSK 2005, Nr 1, poz. 1513.

²⁴ Przepis ten ma następującą treść: „Kto zabija człowieka pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”.

²⁵ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2011, s. 235.

²⁶ Wyrok SN z 28 czerwca 1978 r., sygn. akt V KR 100/78, OSNIK 1978, Nr 10, poz. 114.

²⁷ Przepis ten ma następującą treść: „Matka, która zabija dziecko w okresie porodu pod wpływem jego przebiegu, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

²⁸ Przepis ten ma następującą treść: „§ 1. Kto zabija człowieka na jego żądanie i pod wpływem współzucia dla niego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. § 2. W wyjątkowych wypadkach sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia”.

²⁹ K.K. Borkowska, *Przestępstwo dzieciobójstwa...*, s. 111–115.

³⁰ *Ibidem*, s. 193, 199–204.

jącego postępowania do maksymalnie kilkudziesięciu godzin po porodzie) oraz pod jego wpływem (poród musi wyzwolić zachowanie kobiety)³¹. Przepis art. 150 k.k. dotyczy natomiast zabójstwa eutanatycznego. Podstawę złagodzenia odpowiedzialności karnej stanowi zmniejszony stopień winy sprawcy przestępstwa, który swoim zachowaniem powoduje śmierć osoby cierpiącej³². Wola sprawcy takowego jest bowiem kształtowana przez dwa czynniki, tj. współczucie oraz skierowane do niego żądanie ofiary skrócenia jej cierpień³³. Współczucie musi być wyłącznym, a nie tylko dominującym motywem zabójstwa eutanatycznego³⁴. Żądanie musi być natomiast „wyrażone dobrowolnie, *ex ante*, w sposób wyraźny, stanowczy”³⁵.

W przepisie art. 151 k.k.³⁶ ustawa penalizuje podżeganie do samobójstwa. Penalizacji podlega zachowanie stanowiące podżeganie i pomocnictwo do czynu, który nie jest dla sprawcy czynem zabronionym³⁷. Przeszłość z art. 151 k.k. stanowi *delictum sui generis*³⁸. Znamieniem czasownikowym przestępstwa z art. 151 k.k. pozostaje doprowadzenie człowieka do zamachu na własne życie. Oznacza to, że to suicydent, zachowując swobodę decyzyjną, sam odbiera sobie życie³⁹. Sprawca ma „kierować postępowaniem innej osoby, stając się przyczyną jej samobójstwa”⁴⁰.

W dalszej części rozdziału XIX zawarte są przestępstwa związane z aborcją⁴¹. Przepis art. 152 k.k.⁴² odnosi się do przeprowadzenia aborcji za zgodą kobiety, ale wbrew przepisom ustawy. Penalizuje on trzy typy zachowań: prze-

³¹ Ibidem, s. 220–243.

³² L. Tyszkiewicz, *Komentarz do art. 150 k.k.*, [w:] M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016, art. 150.

³³ B. Michalski, op. cit., s. 172–173.

³⁴ Wyrok SA we Wrocławiu z 19 grudnia 2014 r., sygn. akt II AKa 267/14, Lex nr 1630913.

³⁵ M. Budyn-Kulik, *Komentarz do art. 150 k.k.*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, 2021, Lex, art. 150.

³⁶ Przepis ten ma następującą treść: „Kto namową lub przez udzielenie pomocy doprowadza człowieka do targnięcia się na własne życie, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

³⁷ L. Tyszkiewicz, *Komentarz do art. 151 k.k.*, [w:] O. Górniok (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2006, art. 151; idem, *Komentarz do art. 151 k.k.*, [w:] M. Filar (red.), op. cit., art. 151.

³⁸ B. Hołyst, *Suicydologia*, Warszawa 2012, s. 177; J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 1987, s. 95.

³⁹ J. Kosonoga-Zygmunt, *Swoboda decyzji woli suicydenta jako przesłanka odpowiedzialności karnej za przestępstwo z art. 151 k.k.*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2015, nr 2, s. 23–36.

⁴⁰ I. Andrejew, *Kodeks karny. Krótki komentarz*, Warszawa 1986, s. 134.

⁴¹ Więcej na temat przestępstw związanych z aborcją w polskim prawie karnym: K.K. Borkowska, *Penalizacja przerywania...*, s. 37–55; K.K. Borkowska, E.M. Guzik-Makaruk, E.W. Pływaczewski, op. cit., s. 7–19.

⁴² Przepis ten ma następującą treść: „§ 1. Kto za zgodą kobiety przerywa jej ciążę z naruszeniem przepisów ustawy, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. § 2. Tej samej karze podlega, kto udziela kobiecie ciężarnej pomocy w przerywaniu ciąży z naruszeniem przepisów ustawy lub ją do tego nakłania. § 3. Kto dopuszcza się czynu określonego w § 1 lub 2, gdy dziecko poczęte osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8”.

rwaniu ciąży kobiety ciężarnej (§ 1), pomoc w przerwaniu ciąży kobiecie ciężarnej oraz nakłanianie jej do tego (§ 2). Typ kwalifikowany przestępstwa zachodzi, gdy wyszczególnionych wyżej zachowań sprawca dopuści się wobec dziecka poczętego, które osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej (§ 3). Przestępstwo stypizowane w przepisie art. 152 k.k. jest przestępstwem powszechnym⁴³. Sprawcą czynu może – ale nie musi – być lekarz⁴⁴. Kobieta ciężarna nie poniesie odpowiedzialności za przerwanie ciąży na sobie⁴⁵. Swoim zachowaniem sprawca musi ponadto działać wbrew przepisom ustawy. Ustawodawca posługuje się więc normą blankietową, odsyłając do ustawy⁴⁶ o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży⁴⁷. Art. 153 k.k.⁴⁸ dotyczy aborcji wbrew woli kobiety ciężarnej. Czynność sprawcą czynu z art. 153 § 1 k.k. stanowi przerwanie ciąży bez zgody kobiety ciężarnej poprzez zastosowanie przemocy lub w inny sposób albo doprowadzenie kobiety ciężarnej do przerwania ciąży poprzez przemoc, groźbę bezprawną bądź podstęp⁴⁹. Przepis art. 154 k.k.⁵⁰ obejmuje natomiast sytuacje, w których następstwem aborcji przeprowadzonej zarówno za zgodą, jak i bez zgody kobiety jest śmierć ciężarnej. Analizując przestępstwa związane z aborcją, można zrekonstruować trzy podstawowe zasady ochrony życia poczętego. Należą do nich: brak odpowiedzialności kobiety ciężarnej za dokonanie aborcji na sobie, niekaralność zachowań nieumyślnych skierowanych przeciwko płodowi oraz zwiększenie poziomu prawnokarnej ochrony życia poczętego wraz ze stopniem zaawansowania jego rozwoju⁵¹.

⁴³ A. Zoll, *Komentarz do art. 152–154 k.k.*, [w:] W. Wróbel (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Część I. Komentarz do art. 117–211a*, Warszawa 2017, art. 152.

⁴⁴ J. Giezek, *Komentarz do art. 152–154 k.k.*, [w:] D. Gruszecka, K. Lipiński, G. Łabuda, A. Muszyńska, T. Razowski, J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 152.

⁴⁵ J. Bojke, M. Wantoła, *Wyłączenie odpowiedzialności karnej kobiety ciężarnej za aborcję*. *Wybrane zagadnienia*, „e-Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2015, nr 5, s. 18.

⁴⁶ Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. z 1993 r., Nr 17, poz. 78 z późn. zm.).

⁴⁷ Więcej na temat warunków dopuszczalności aborcji w Polsce: K.K. Borkowska, E.M. Guzik-Makaruk, E.W. Pływaczewski, op. cit., s. 7–19.

⁴⁸ Przepis ten ma następującą treść: „§ 1. Kto stosując przemoc wobec kobiety ciężarnej lub w inny sposób bez jej zgody przerywa ciążę albo przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza kobietę ciężarną do przerwania ciąży, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. § 2. Kto dopuszcza się czynu określonego w § 1, gdy dziecko poczęte osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”.

⁴⁹ M. Budyn-Kulik, *Komentarz do art. 153 k.k.*, [w:] M. Mozgawa (red.), op. cit., art. 150.

⁵⁰ Przepis ten ma następującą treść: „§ 1. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 152 § 1 lub 2 jest śmierć kobiety ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. § 2. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 152 § 3 lub w art. 153 jest śmierć kobiety ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12”.

⁵¹ R. Kokot, J. Jasińska, *Kilka uwag o ochronie życia poczętego w kontekście projektowanych zmian kodeksu karnego*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2014, t. XXXI, s. 19–22.

Ostatnim przepisem odnoszącym się wprost do przestępstw przeciwko życiu jest przepis art. 155 k.k.⁵², penalizujący nieumyślne spowodowanie śmierci. Wskazać należy na wyjątkowość regulacji – co do zasady przestępstwa nieumyślne typizowane są w kolejnych jednostkach redakcyjnych przepisu dotyczącego umyślnej postaci danego przestępstwa⁵³. Analizowany występki należy do kategorii przestępstw powszechnych. Sprawca może dopuścić się przestępstwa zarówno poprzez działanie, jak i zaniechanie. Warunkiem przypisania odpowiedzialności karnej jest istnienie związku przyczynowego między zachowaniem sprawcy a skutkiem śmiertelnym, rozumianego w ten sposób, że nie można wyłączyć tego działania lub zaniechania bez równoczesnego usunięcia śmierci jako skutku⁵⁴. Sprawca czynu nie ma zamiaru zabicia człowieka, ale powoduje jego śmierć przez to, że nie zachował ostrożnością wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość taką przewidywał albo mógł przewidzieć⁵⁵. Między nieostrożnością zachowania sprawcy a skutkiem również musi zachodzić związek – podstawą przypisania skutku jest naruszenie tej reguły ostrożności, która miała w danej sytuacji zapewnić bezpieczeństwo określonego dobru prawnemu⁵⁶. Samo naruszenie reguły ostrożności może przybrać zarówno formę umyślną, jak i nieumyślną⁵⁷.

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w austriackim prawie karnym

W austriackiej ustawie karnej⁵⁸ przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (*Strafbare Handlungen gegen Leib und Leben*) są ujęte w I rozdziale części szczególnej ustawy. Rozdział ten zawiera następujące typy czynów zabronionych:

- 1) morderstwo (*Mord*) – § 75 StGB,
- 2) zabójstwo (*Totschlag*) – § 76 StGB,
- 3) zabójstwo eutanatyczne (*Tötung auf Verlangen*) – § 77 StGB,

⁵² Przepis ten ma następującą treść: „Kto nieumyślnie powoduje śmierć człowieka, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

⁵³ R. Kokot, *Komentarz do art. 155 k.k.*, [w:] R.A. Stefański (red.), op. cit., s. 941. Należy wskazać w tym zakresie na odmiennność znamion czasownikowych zabójstwa („zabija”) i nieumyślnego spowodowania śmierci („powoduje śmierć”). W przypadku recepcji nieumyślnego spowodowania śmierci do kolejnej jednostki redakcyjnej przepisu art. 148 k.k. klauzula nieumyślności (jeżeli sprawca działa nieumyślnie) odnosiłaby się do zabójstwa. W takiej sytuacji powstałaby konstrukcja „nieumyślnego zabójstwa”, co nie byłoby właściwe. „Zabić” człowieka można bowiem tylko umyślnie.

⁵⁴ Wyrok SN z 12 lipca 1973 r., sygn. akt V KRN 181/73, Legalis.

⁵⁵ B. Michalski, op. cit., s. 205.

⁵⁶ Wyrok SN z 4 listopada 1998 r., sygn. akt V KKN 303/97, OSNKW 1998, Nr 11–12, poz. 50.

⁵⁷ B. Michalski, op. cit., s. 205.

⁵⁸ Ustawa z dnia 23 stycznia 1974 r. Kodeks karny (BGBl 1974, Nr 60 z późn. zm.), dalej jako StGB.

- 4) podżeganie do samobójstwa (*Mitwirkung an der Selbsttötung*) – § 78 StGB,
- 5) dzieciobójstwo (*Tötung eines Kindes bei der Geburt*) – § 79 StGB,
- 6) nieumyślne spowodowanie śmierci (*Fahrlässige Tötung*) – § 80 StGB,
- 7) nieumyślne spowodowanie śmierci w wyniku rażącego niedbalstwa – § 81 StGB,
- 8) narażenie człowieka na niebezpieczeństwo poprzez jego porzucenie lub nieudzielenie pomocy (*Aussetzung*) – § 82 StGB,
- 9) spowodowanie uszczerbku na zdrowiu (*Körperverletzung*) – w różnym stopniu – przepisy od § 83 do § 88 StGB,
- 10) narażenie człowieka na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia (*Gefährdung der körperlichen Sicherheit*) – § 89 StGB,
- 11) udział w bóje (*Raufhandel*) – § 91 StGB,
- 12) napaść na osobę pełniącą służbę publiczną (*Tätlicher Angriff auf mit bestimmten Aufgaben betraute Bedienstete einer dem öffentlichen Verkehr dienenden Anstalt oder Angehörige des Gesundheits- oder Rettungswesens oder Organe der Feuerwehr*) – § 91a StGB,
- 13) znęcanie się (*Quälen oder Vernachlässigen unmündiger, jüngerer oder wehrloser Personen*) – § 92 StGB,
- 14) nadmierne obciążanie osoby pozostającej pod opieką (*Überanstrengung unmündiger, jüngerer oder schonungsbedürftiger Personen*) – § 93 StGB,
- 15) nieudzielenie pomocy osobie pokrzywdzonej przez sprawcę uszczerbkiem na zdrowiu (*Imstichlassen eines Verletzten*) – § 94 StGB,
- 16) nieudzielenie pomocy w przypadku nieszczęśliwego wypadku albo ogólnego niebezpieczeństwa (*Unterlassung der Hilfeleistung*) – § 96 StGB.

Z analizy powyższego katalogu *prima facie* można wywnioskować, że część przestępstw, które austriacki ustawodawca zalicza do przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, w polskiej ustawie należą do innych rodzajowo przestępstw (m.in. znęcanie się – art. 207 k.k. – przestępstwo przeciwko rodzinie i opiece; napaść na funkcjonariusza publicznego – art. 223 k.k. – przestępstwo przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego). Nadto części typów zabronionych penalizowanych w systemie karnoprawnym Austrii polska ustawa nie zna w ogóle (m.in. § 93 i § 94 StGB). Należy także wskazać, że ustawodawca austriacki do przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu nie kwalifikuje przestępstw związanych z aborcją – te pozostają ujęte w osobnym rozdziale ustawy karnej, tj. w rozdziale II części szczególnej⁵⁹.

Do przestępstw *stricte* przeciwko życiu w austriackim prawie karnym należą:

- 1) morderstwo (*Mord*) – § 75 StGB,
- 2) zabójstwo (*Totschlag*) – § 76 StGB,
- 3) zabójstwo eutanatyczne (*Tötung auf Verlangen*) – § 77 StGB,

⁵⁹ Więcej na ten temat: K.K. Borkowska, *Penalizacja przerwania ciąży w austriackim...*, s. 5–21.

- 4) podżeganie do samobójstwa (*Mitwirkung an der Selbsttötung*) – § 78 StGB,
 5) dzieciobójstwo (*Tötung eines Kindes bei der Geburt*) – § 79 StGB,
 6) nieumyślne spowodowanie śmierci – § 80 StGB oraz § 81 StGB.

Dalsza analiza zostanie ograniczona do przedmiotowych typów przestępstw.

Życie ludzkie – jako przedmiot ochrony (zamachu) – rozumiane jest jako życie człowieka od momentu urodzenia do śmierci⁶⁰. Za początkowy moment takowego uznaje się chwilę opuszczenia przez dziecko łona matki⁶¹, tj. chwilę pierwszego skurczu porodowego przy porodzie naturalnym⁶² oraz chwilę otwarcia ściany jamy brzusznej przy porodzie operacyjnym⁶³. Dla zachowania systematyki rozważań warto wskazać, że za początek życia płodowego w Austrii przyjmuje się chwilę zagnieżdżenia się zapłodnionej komórki jajowej w ścianie macicy (*Nidation*)⁶⁴. Do chwili implantacji zarodka w macicy życie poczęte nie korzysta z ochrony prawnokarnej⁶⁵. Ochronie nie podlega zarodek rozwijający się poza macicą⁶⁶.

Za koniec życia ludzkiego uważa się natomiast śmierć, którą stwierdza się w chwili obecnej na podstawie kryterium nieodwracalnego ustania czynności mózgu (śmierć mózgową)⁶⁷.

Przepis § 75 StGB⁶⁸ stanowi podstawowy typ zabicia człowieka⁶⁹. Przestępstwo to jest przestępstwem powszechnym, umyślnym (obie postacie zamiaru) oraz skutkowym (skutek w postaci śmierci człowieka)⁷⁰. Podkreślenia wymaga, że w Austrii brak jest przepisu stanowiącego kwalifikowaną formę zabójstwa, określaną w Polsce (oraz także w innych państwach niemieckoję-

⁶⁰ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, *Strafrecht. Besonderer Teil I. Delikte gegen den Einzelnen (Leib und Leben, Freiheit, Ehre, Privatsphäre, Vermögen)*, Wiedeń 2009, s. 4–7.

⁶¹ A. Birklbauer, *Komentarz do § 79 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wiedeń 2019, nb 13.

⁶² Orzeczenie OGH z 30 października 2003 r., 15 Os 130/03, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 2004, vol. 79.

⁶³ A. Birklbauer, op. cit., nb 15.

⁶⁴ J. Nimmervoll, *Komentarz do § 96 StGB*, [w:] O. Leukauf, H. Steininger (red.), *Strafgesetzbuch. Kommentar*, Wiedeń 2020, nb 5.

⁶⁵ D. Kienapfel, *Frühabort und Strafrecht*, „Justizblatt” 1971, s. 175 i nast.; D. Kienapfel, H.V. Schroll, *Strafrecht. Besonderer Teil I. Delikte gegen Personenwerte*, Wiedeń 2016, § 96 StGB, nb 4; M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 96 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *StGB. Wiener Kommentar*, Wiedeń 2012, nb 4–5.

⁶⁶ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 57.

⁶⁷ Österreichisches Bundesinstitut für Gesundheitswesen, *Empfehlungen zur Durchführung der Hirntoddiagnostik bei einer geplanten Organentnahme*, Wiedeń 2013, s. 3; Ch. Kopetzki, *Non-heart-beating-donors aus rechtlicher Sicht*, „Imago Hominis” 1998, nr 1, s. 49–51; Ch. Karl, *Todesbegriff und Organtransplantation gezeigt am Beispiel der Bundesrepublik Deutschland, der ehemaligen DDR und Österreich*, Wiedeń 1995, s. 32 i nast.; H. Lilie, *Eine Sache von Leben und Tod – Was muss der Anästhesist über juristische und ethische Aspekte des Hirntodes wissen?*, [w:] R. Purschke (red.), *Refresher Course Aktuelles Wissen für Anästhesisten*, Berlin–Heidelberg 2010, s. 167–172.

⁶⁸ Przepis ten ma następującą treść: „Kto zabija innego człowieka, podlega karze pozbawienia wolności od 10 do 20 lat albo karze dożywotniego pozbawienia wolności”.

⁶⁹ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 7.

⁷⁰ A. Birklbauer, op. cit., nb 1–103.

zycznych – Niemczech [§ 211 dStGB⁷¹] i Szwajcarii [art. 112 sStGB⁷²]) mianem morderstwa (*Mord*)⁷³.

W przepisie § 76 StGB⁷⁴ ustawodawca zawarł uprzywilejowany typ zabójstwa stanowiący odpowiednik polskiego zabójstwa afektywnego (art. 148 § 4 k.k.). Przyczyną uprzywilejowania jest zmniejszony stopień winy sprawcy, który znajduje się w opisanym w ustawie stanie emocjonalnym. W związku z mniejszym zagrożeniem dla społeczeństwa ze strony sprawcy mniejsza winna być także sankcja karna⁷⁵. Czyn ten stanowi przestępstwo powszechne. Zabójstwo w afekcie jest przestępstwem umyślnym i może zostać popełnione w obu postaciach zamiaru⁷⁶. Sprawca musi mieć jednak zachowaną poczytalność – inaczej nie można mu w ogóle przypisać winy⁷⁷. Afekt należy rozumieć jako impulsywny, intensywny i krótkotrwały stan pobudzenia uczuć, wyzwalaający silną chęć działania, wywołany przede wszystkim czynnikami zewnętrznymi i zauważalnymi fizycznymi skutkami ubocznymi i niepodlegający kontroli wolicjonalnej⁷⁸. Sama konstrukcja zabójstwa afektywnego wygląda natomiast następująco: najpierw czynnik zewnętrzny oddziałuje na sprawcę, pod wpływem bodźca sprawca doznaje emocji (poruszenia), co z kolei prowadzi do przestępstwa⁷⁹. To afekt musi wywołać wolę zabicia innej osoby, a czyn musi nastąpić bezpośrednio w czasie poruszenia emocjonalnego⁸⁰. Zabójstwo afektywne można popełnić także przez zaniechanie⁸¹.

Przepis § 77 StGB⁸² dotyczy zabójstwa eutanatycznego⁸³. W tym przypadku *ratio* uprzywilejowania stanowi zmniejszony stopień winy sprawcy ze względu na sytuację konfliktu między dobrami prawnymi, w jakiej się on znalazł. „Klasycznym” przykładem takowej pozostaje zabicie osoby ciężko chorej lub umierającej⁸⁴.

⁷¹ Ustawa z dnia 15 maja 1871 r. Kodeks karny (BGBl 1998, cz. I, s. 3322 z późn. zm.), dalej jako dStGB.

⁷² Ustawa z dnia 21 grudnia 1937 r. Kodeks karny (SR 311.0 z późn. zm.), dalej jako sStGB.

⁷³ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 7.

⁷⁴ Przepis ten ma następującą treść: „Kto zabija człowieka pod wpływem ogólnie zrozumiałych gwałtownych emocji, podlega karze pozbawienia wolności od 5 do 10 lat”.

⁷⁵ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 9.

⁷⁶ Orzeczenie OGH z 23 kwietnia 1937 r., 4 Os 686/37, „Entscheidungen des Obersten Gerichtshofes in Strafsachen und Disziplinarangelegenheiten” 17, 54.

⁷⁷ A. Birklbauer, *Komentarz do § 76 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar...*, nb 21.

⁷⁸ J.L. Müller, N. Nedopil, *Forensische Psychiatrie*, Stuttgart 2017, s. 277; orzeczenie OGH z 16 września 1975 r., 12 Os 79/75, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1976, 115.

⁷⁹ Por. K.K. Borkowska, *Przestępstwo dzieciobójstwa...*, s. 326.

⁸⁰ Orzeczenie OGH z 16 grudnia 1937 r., 4 Os 1140/37, „Entscheidungen des Obersten Gerichtshofes in Strafsachen und Disziplinarangelegenheiten” 17, 165.

⁸¹ Orzeczenie OGH z 20 września 1979 r., 12 Os 97/79, „Juristische Blätter” 1980, 162.

⁸² Przepis ten ma następującą treść: „Kto zabija innego człowieka na jego poważne i wyraźne żądanie, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat”.

⁸³ Więcej na temat zabójstwa eutanatycznego w prawie austriackim: K.K. Borkowska, *Zabójstwo eutanatyczne...*, s. 43–57.

⁸⁴ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 12.

Przestępstwo to należy do kategorii przestępstw powszechnych – może je popełnić każda osoba zdolna do ponoszenia odpowiedzialności karnej. W przypadku zaniechania sprawca musi mieć status gwaranta (§ 2 StGB)⁸⁵. Czyn można popełnić jedynie umyślnie, w obu postaciach zamiaru. Sprawca musi działać na „poważne i wyraźne żądanie” (*das ernstliche und eindringliche Verlangen*) ofiary. Żądanie ofiary musi być ponadto czynnikiem inicjującym zachowanie sprawcy⁸⁶. „Powagę” żądania stanowi jego zgodność z prawdziwą i wolną od wpływu zewnętrznego wolą ofiary. Ofiara musi mieć pełne rozeznanie kierowanego przez siebie żądania. Żądanie musi być ponadto „wyraźne”, tzn. cechować się intensywnością i istnieć w chwili czynu. Ofiara musi dobrowolnie chcieć zostać pozbawiona życia, potwierdzając – w sposób aktywny – wolę śmierci⁸⁷. Żądanie nie może stanowić samej zgody na pozbawienie życia⁸⁸. Wreszcie ofiara musi umrzeć wskutek aktu sprawcy – jest to element różnicujący przedmiotowy występki od podżegania (pomocy) w samobójstwie, gdzie to ofiara zadaje śmierć sobie samej⁸⁹.

Podżegania do samobójstwa⁹⁰ dotyczy przepis § 78 StGB⁹¹. W orzecznictwie⁹² podkreśla się, że przepis ten stanowi *delictum sui generis* i nie jest

⁸⁵ A. Birklbauer, *Komentarz do § 77 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar...*, nb 42.

⁸⁶ K. Okhowat, *Rechtliche Grundlagen und ethische Aspekte der Suizidbeihilfe in Österreich – Rechtshistorische Entwicklung und Bestandsaufnahme im Vergleich mit Deutschland*, Linz 2020, s. 17.

⁸⁷ Ibidem, s. 16.

⁸⁸ Orzeczenie OGH z 19 lutego 2008 r., 14 Os 2/08p, RIS-Justiz RS0123141.

⁸⁹ Orzeczenie OGH z 23 września 1938 r., 5 Os 315/38 „Entscheidungen des Obersten Gerichtshofes in Strafsachen und Disziplinarangelegenheiten”, 18, 60; orzeczenie OGH z 31 marca 1950 r., 1 Os 651/49, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1950, 438; orzeczenie OGH z 21 marca 1972 r., 12 Os 239/71, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1972, 328.

⁹⁰ Więcej na ten temat: K.K. Borkowska, *Namowa i pomoc...*, s. 53–76.

⁹¹ Przepis ten ma następującą treść: „Kto nakłania inną osobę do samobójstwa, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat (ust. 1). Tej samej karze podlega ten, kto: (1) osobie niepełnoletniej (ust. 1); osobie z nagannych powodów (ust. 2); osobie, która nie pozostaje chora w rozumieniu § 6 ust. 3 ustawy o przeprowadzaniu eutanazji [ustawa z dnia 31 grudnia 2021 r. wprowadzająca przepisy ustawy o przeprowadzeniu eutanazji oraz o zmianie ustawy o środkach odurzających i ustawy kodeks karny (*Bundesgesetz, mit dem ein Sterbeverfügungsgesetz erlassen wird sowie das Suchtmittelgesetz und das Strafgesetzbuch geändert werden – Sterbeverfügungsgesetz – StVfG*), BGBl I 2021, nr 242. Ustawa ta jest nazywana w obrocie prawnym ustawą o eutanazji] albo która nie otrzymała porady lekarskiej zgodnie z § 7 ustawy o eutanazji (ust. 3) udziela fizycznej pomocy, aby się zabić”. Warto w tym miejscu wskazać, że do końca 31 grudnia 2021 r. przepis § 77 StGB miał inną treść, tj. „kto nakłania inną osobę do samobójstwa lub udziela jej w tym pomocy, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat”. Przepis ten został znowelizowany w wyniku zmiany prawa przez ustawodawcę w reakcji na orzeczenie austriackiego Trybunału Konstytucyjnego z 11 grudnia 2020 r. wydane w sprawie G 139/2019, w którym rozstrzygnięto, że znamię „lub udziela jej w tym pomocy” zawarte w przepisie § 78 StGB jest niezgodne z ustawą konstytucyjną i jako takie podlega uchyleniu z końcem 31 grudnia 2021 r. Więcej na ten temat: K.K. Borkowska, *Prawnkarne ujęcie eutanazji w Austrii – uwagi do orzeczenia austriackiego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 grudnia 2020 roku w sprawie G 139/2019*, „Prawo w Działaniu” 2023, nr 55 [publikacja planowana].

⁹² Orzeczenie OGH z 2 lutego 1937 r., 4 Os 1057/36, „Entscheidungen des Obersten Gerichtshofes in Strafsachen und Disziplinarangelegenheiten” 1937, 13; orzeczenie OGH z 31 marca 1950 r.,

uprzywilejowanym typem morderstwa (§ 75 StGB). Występek ten stanowi przestępstwo powszechne. Kontrowersje budzi strona podmiotowa – według przeważającego z poglądów przestępstwo to może zostać popełnione wyłącznie umyślnie⁹³, niemniej jednak pojawiają się głosy o możliwości jego popełnienia również nieumyślnie – w sytuacji gdy sprawca ma wyraźny obowiązek zapobieżeniu samobójstwu⁹⁴. W aktualnym stanie prawnym do znamion strony przedmiotowej należy „nakłanianie” innej osoby do samobójstwa oraz – w niektórych przypadkach (pomoc osobie niepełnoletniej, pomoc z naganego powodu, pomoc osobie zdrowej oraz pomoc bez uprzedniej porady lekarskiej w postępowaniu „eutanazyjnym”) „udzielenie fizycznej pomocy” do samobójstwa. Sama pomoc psychiczna pozostaje poza zakresem penalizacji, do dnia 31 grudnia 2021 r. mieściła się zaś w znamieniu „udzielania pomocy”⁹⁵. Przez „nakłanianie” należy rozumieć wzbudzenie zamiaru popełnienia samobójstwa u ofiary, to jest wpłynięcie na sferę jej psychiki⁹⁶. „Udzielenie pomocy” to natomiast wspomoczenie innej osoby w akcie samobójczym, przy czym sam zamach samobójczy musi być dokonany przez samobójcę. To sama ofiara musi odebrać sobie życie własnymi rękami⁹⁷. Pomoc fizyczną może stanowić np. udzielenie środka ku zakończeniu życia, m.in. dostarczenie leków lub broni⁹⁸, udostępnienie mieszkania w celu dokonania samobójczego ataku⁹⁹ czy pełnienie roli strażnika (tzw. stanie na czatach) bądź przewoźnika¹⁰⁰.

W przepisie § 79 StGB¹⁰¹ ustawodawca penalizuje występek dzieciobójstwa¹⁰². Przestępstwo to jest przestępstwem *sui generis*, niemniej jednak stanowi jednocześnie uprzywilejowany typ morderstwa¹⁰³. Jest to przestępstwo

1 Os 651/49, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1950, 438; orzeczenie OGH z 21 marca 1972 r., 12 Os 239/71, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1972, 328.

⁹³ A. Birklbauer, M. Hilf, A. Tipold, *Strafrecht. Besonderer Teil I*, Wiedeń 2017, § 78, nb 9; orzeczenie OGH z 27 października 1998 r., 11 Os 82/98 i 11 Os 83/98, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1999, 71.

⁹⁴ A. Birklbauer, *Komentarz do § 78 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar...*, nb 20.

⁹⁵ Ibidem, nb 49.

⁹⁶ A. Grünauer, *Mitwirkung am Selbstmord: Analyse, Rechtsvergleich und Reformüberlegungen*, Linz 2019, s. 7.

⁹⁷ Orzeczenie OGH z 27 października 1998 r., 11 Os 82/98 i 11 Os 83/98, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1999, 71.

⁹⁸ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 17.

⁹⁹ H. Steidl, *Die Grenzen des „Selbstmordes” bei § 78 StGB*, Diplomarbeit aus Strafund Strafverfahrensrecht zur Erlangung des akademischen Grades einer Magistra der Rechtswissenschaften an der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Paris-Lodron-Universität Salzburg, Uniwersytet w Salzburgu, Salzburg 2020, s. 37.

¹⁰⁰ E. Steininger, *Komentarz do § 12 StGB*, [w:] O. Triffterer, Ch. Rosbaud, H. Hinterhofer (red.), *Salzburger Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wiedeń 2018, nb 87.

¹⁰¹ Przepis ten ma następującą treść: „Matka, która zabija dziecko podczas porodu albo tak długo jak pozostaje pod działaniem przebiegu porodu, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat”.

¹⁰² Więcej na ten temat: K.K. Borkowska, *Przestępstwo dzieciobójstwa...*

¹⁰³ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 19.

indywidualne – dopuścić się go może jedynie matka w stosunku do własnego dziecka¹⁰⁴. Łagodniejsza odpowiedzialność karna wynika ze szczególnego stanu kobiety w okresie porodu, objawiającego się m.in. w wahaniach hormonalnych, wyczerpaniu, bólu i pobudzeniu¹⁰⁵. Przepięstwo to może zostać popełnione jedynie umyŝlnie (w obu postaciach zamiaru)¹⁰⁶. W zakresie strony przedmiotowej naleŝy wskazać, ŝe ustawodawca austriacki wyróŝnia dwa czasookresy, w których moŝliwe jest popełnienie dzieciobójstwa, tj. okres „podczas porodu” (*während der Geburt*) oraz okres „po porodzie”, w którym kobieta wciąż pozostaje pod działaniem przebytego procesu porodu (*unter der Einwirkung des Geburtsvorgangs*)¹⁰⁷. Jedynie w przypadku tego drugiego czasookresu konieczny jest związek przyczynowy między procesem przebytego porodu a stanem psychicznym kobiety¹⁰⁸.

W przypadku zachowań nieumyŝlnych przeciwko ŝyciu i zdrowiu austriacka kodyfikacja cechuje się rozbudowanym katalogiem czynów zabronionych, których znamiona są zróżnicowane ze względu na skutek oraz stopień naruszenia reguł, którego dopuŝcił się sprawca¹⁰⁹. Aby móc przypisać odpowiedzialność karną za nieumyŝlne zachowanie przeciwko ŝyciu (zdrowiu), konieczne jest: 1) obiektywne naruszenie reguł ostroŝności przez sprawcę, 2) wystąpienie skutku oraz 3) moŝliwość obiektywnego przypisania skutku sprawcy czynu (związek przyczynowy między zachowaniem sprawcy a skutkiem przejawiający się w zwiększeniu ryzyka w porównaniu z alternatywnym zachowaniem zgodnym z prawem)¹¹⁰. Nieumyŝlne spowodowanie śmierci jest penalizowane w przepisie § 80 StGB¹¹¹. Przepis ten zawiera typ podstawowy (spowodowanie śmierci jednej osoby) oraz kwalifikowany (spowodowanie śmierci kilku osób, tj. co najmniej dwóch¹¹²). Przepięstwo to naleŝy do przestępstw

¹⁰⁴ A. Birklbauer, *Komentarz do § 79 StGB...*, nb 1.

¹⁰⁵ Orzeczenie OGH z 16 września 1982 r., 13 Os 124/82, „Entscheidungen des Obersten Gerichtshofes in Strafsachen und Disziplinarangelegenheiten” 53, 59; orzeczenie OGH z 23 kwietnia 1980 r., 11 Os 51/80, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1981, 14.

¹⁰⁶ A. Birklbauer, *Komentarz do § 79 StGB...*, nb 30.

¹⁰⁷ S. Hömberg, *Die Tötung von Kindern durch die eigenen Eltern (Infantizid). Retrospektive Untersuchung für den Zeitraum 1994–2007*, rozprawa doktorska, Bonn 2011, s. 30, <https://bonndoc.ulb.uni-bonn.de/xmlui/bitstream/handle/20.500.11811/4803/2542.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

¹⁰⁸ E. Rauch, E. Tutsch-Bauer, *§ 217 StGB – Kindestötung, ein nicht mehr zeitgemäßer Paragraph? Forensische Aspekte zur geplanten Reform § 217 StGB*, „Geburtshilfe und Frauenheilkunde” 1997, nr 12, s. 57; orzeczenie OGH z 23 kwietnia 1980 r., 11 Os 51/80, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1981, 14.

¹⁰⁹ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 21.

¹¹⁰ Ibidem.

¹¹¹ Przepis ten ma następującą treść: „Kto przez zaniedbanie powoduje śmierć innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności do roku albo grzywnie do 720 stawek dziennych (ust. 1). Jeżeli skutkiem czynu jest śmierć kilku osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności do lat 2 (ust. 2)”.

¹¹² M. Burgstaller, H. Schütz, *Komentarz do § 80 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar...*, nb 105.

powszechnych, jednak w przypadku zaniechania sprawca musi mieć nadto status gwaranta (§ 2 StGB)¹¹³. Skutkiem jest spowodowanie śmierci człowieka. Strona podmiotowa przestępstwa to wina umyślna w obu postaciach zamiaru. W przepisie § 81 StGB¹¹⁴ ustawodawca przewidział kolejny typ kwalifikowany przestępstwa nieumyślnego spowodowania śmierci – sprawca poniesie surowszą odpowiedzialność karną w przypadku rażącego zaniedbania albo wprowadzenia się przed inkryminowanym zachowaniem w stan odurzenia nieznoszący poczytalności.

Wnioski

Dokonując podsumowania poczynionych w treści pracy rozważań, można wyciągnąć następujące wnioski.

Po pierwsze, zarówno polski, jak i austriacki ustawodawca uważają życie ludzkie za wartość, która powinna podlegać szczególnej ochronie. Przepisy prawnokarne chroniące życie ludzkie znajdują się w początkowych częściach sekcji szczególnej kodeksów karnych obu państw. Nadto legislatorzy wychodzą z założenia, że człowiek nie może swoim życiem w pełni swobodnie rozporządzać, o czym świadczy obecność w obu kodyfikacjach przepisów penalizujących podżeganie do samobójstwa.

Po drugie, definicja życia człowieka jako przedmiotu prawnej ochrony jest w Austrii i Polsce tożsama. Definiowane jest ono jako okres od chwili porodu (początek procesu separacji płodu od ustroju matki) do momentu śmierci. W obu państwach rozumienie początkowego momentu życia zostało wyeksplikowane w orzecznictwie, natomiast definicji śmierci należy szukać w ustawach transplantacyjnych.

Po trzecie, z analizy katalogu przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu w obu ustawach można wyciągnąć wniosek, że część przestępstw, które austriacki ustawodawca zalicza do przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, w polskiej ustawie należą do innych rodzajowo przestępstw (m.in. znęcanie się, napaść na funkcjonariusza publicznego). Ma to znaczenie m.in. przy przypisaniu sprawcy czynu działania w warunkach powrotu do przestępstwa.

¹¹³ Ibidem, nb 13.

¹¹⁴ Przepis ten ma następującą treść: „Kto wskutek rażącego zaniedbania (§ 6 ust. 3) powoduje śmierć innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (ust. 1). Tej samej karze podlega ten kto przez zaniedbanie powoduje śmierć innej osoby, po tym jak przed czynem doprowadził się poprzez spożycie alkoholu lub użycie innego środka odurzającego do stanu odurzenia niewylączającego poczytalności, chociaż przewidział lub mógł przewidzieć, że zostanie mu powierzona działalność, której wykonanie w tym stanie zagrażałoby życiu lub zdrowiu albo której wykonanie miałyby zapewnić lub zwiększyć bezpieczeństwo fizyczne innej osoby (ust. 2). Jeżeli sprawca dopuszcza się rażącego zaniedbania albo w warunkach z ust. 2 i powoduje śmierć kilku osób, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5 (ust. 3)”.

Nadto części typów zabronionych penalizowanych w systemie karnoprawnym Austrii polska ustawa nie zna w ogóle.

Po czwarte, widoczna *prima facie* jest różnica w obu kodyfikacjach w zakresie przestępstw aborcyjnych. W polskim prawie karnym stanowią one przestępstwa przeciwko życiu. W Austrii poświęcona jest im odrębna sekcja ustawy. Tym samym austriacki ustawodawca silniej różnicuje „życie ludzkie” od „życia płodu”, dzieląc te przedmioty ochrony na różne rodzajowo¹¹⁵.

Po piąte, należy wskazać na typ podstawowy oraz typy uprzywilejowane i kwalifikowane czynu polegającego na pozbawieniu człowieka życia. W Polsce typ podstawowy to zabójstwo. Typy kwalifikowane zabójstwa stanowią: 1) zabicie człowieka ze szczególnym okrucieństwem, 2) zabicie człowieka w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem, 3) zabicie człowieka w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, 4) zabicie człowieka z użyciem materiałów wybuchowych, 5) zabicie jednym czynem więcej niż jednej osoby lub przez osobę wcześniej prawomocnie skazaną za zabójstwo oraz 6) zabicie zabójstwa funkcjonariusza publicznego popełnionego podczas lub w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych związanych z ochroną bezpieczeństwa ludzi lub ochroną bezpieczeństwa lub porządku publicznego. Do typów uprzywilejowanych zabójstwa należą zaś: zabójstwo afektywne, dzieciobójstwo i zabójstwo eutanatyczne. Podżeganie do samobójstwa – podobnie jak nieumyślne spowodowanie śmierci – stanowi *delictum sui generis*. W Austrii systematyka ta jest odmienna – typ podstawowy stanowi morderstwo. Brak jest typu kwalifikowanego przestępstwa zabicia człowieka. Do typów uprzywilejowanych należy zabójstwo afektywne, zabójstwo eutanatyczne i dzieciobójstwo. Podobnie jak w Polsce podżeganie do samobójstwa stanowi odrębny typ czynu zabronionego. Prawo austriackie nie zna więc typu kwalifikowanego zabicia człowieka, ograniczając się do typu podstawowego zabójstwa i jego trzech typów uprzywilejowanych. Zaakcentowania wymaga, że górna granica zagrożenia karą w ustawie polskiej i austriackiej jest tożsama – dożywotnie pozbawienie wolności. Rodzi to pytania o zasadność wyodrębniania w ustawie polskiej kwalifikowanych typów zabójstwa – w obecnym stanie prawnym w przypadku morderstwa podwyższona jest dolna granica kary, co ma skutek taki, że ogranicza sąd w zakresie wymiaru kary¹¹⁶.

Mając na uwadze powyższe, wnioski, sformułowaną we wstępie rozważań hipotezę badawczą o treści: polska i austriacka ustawa karna wykazuje zarówno podobieństwa, jak i różnice w zakresie zawartości normatywnej przepisów penalizujących przestępstwa przeciwko życiu wykazuje zarówno podobieństwa, jak też różnice, należy zweryfikować w sposób pozytywny.

¹¹⁵ Ma to duże znaczenie np. przy przypisaniu sprawcy działania w warunkach powrotu do przestępstwa.

¹¹⁶ Por. A. Opar, *Typy zabójstw kwalifikowanych w polskim prawie karnym na tle porównawczym*, „Studia Prawnoustrojowe” 2015, nr 29, s. 163–172.

Wykaz literatury

- Andrejew I., *Kodeks karny. Krótki komentarz*, PWN, Warszawa 1986.
- Bafia J., Mioduski K., Siewierski M., *Kodeks Karny. Komentarz*, Wyd. Prawnicze, Warszawa 1987.
- Birklbauer A., Hilf M., Tipold A., *Strafrecht. Besonderer Teil I*, Facultas, Wiedeń 2017.
- Birklbauer A., *Komentarz do § 75 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wyd. Manz, Wiedeń 2019.
- Birklbauer A., *Komentarz do § 76 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wyd. Manz, Wiedeń 2019.
- Birklbauer A., *Komentarz do § 77 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wyd. Manz, Wiedeń 2019.
- Birklbauer A., *Komentarz do § 78 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wyd. Manz, Wiedeń 2019.
- Birklbauer A., *Komentarz do § 79 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wyd. Manz, Wiedeń 2019.
- Bojke J., Wantoła M., *Wyłączenie odpowiedzialności karnej kobiety ciężarnej za aborcję. Wybrane zagadnienia*, „e-Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2015, nr 5.
- Borkowska K.K., *Namowa i pomoc do samobójstwa w polskim i austriackim prawie karnym – rozważania komparatystyczne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2021, nr 54.
- Borkowska K.K., *Penalizacja przerwania ciąży w austriackim prawie karnym*, „Studia Prawnoustrojowe” 2023, nr 59.
- Borkowska K.K., *Penalizacja przerwania ciąży w polskim prawie karnym*, „Studia Prawnoustrojowe” 2022, nr 56.
- Borkowska K.K., *Prawnokarne ujęcie eutanazji w Austrii – uwagi do orzeczenia austriackiego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 grudnia 2020 roku w sprawie G 139/2019*, „Prawo w Działaniu” 2023, nr 55 [publikacja planowana].
- Borkowska K.K., *Przestępstwo dzieciobójstwa w ujęciu komparatystycznym*, C.H. Beck, Warszawa 2000.
- Borkowska K.K., *Zabójstwo eutanatyczne w polskim i austriackim prawie karnym – rozważania komparatystyczne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2022, nr 55.
- Borkowska K.K., *Życie ludzkie jako przedmiot ochrony przepisów prawa ze szczególnym uwzględnieniem momentu objęcia ochroną*, „Security, Economy & Law” 2018, nr 1.
- Borkowska K.K., Guzik-Makaruk E.M., Pływaczewski E.W., *Wokół problematyki karalności przerywania ciąży w Polsce*, „Prawo w Działaniu” 2023, nr 53.
- Buczkowski K., Czarnecka-Działuk B., Klaus W., Kossowska A., Rzeplińska I., Wiktorska P., Woźniakowska-Fajst D., Wójcik D., *Spoleczno-polityczne konteksty współczesnej przestępczości w Polsce*, Wyd. Akademickie Sedno, Warszawa 2013.
- Budyn-Kulik M., *Komentarz do art. 150 k.k.*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, 2021, Lex.
- Budyn-Kulik M., *Komentarz do art. 153 k.k.*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, 2021, Lex.
- Burgstaller M., Schütz H., *Komentarz do § 80 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wyd. Manz, Wiedeń 2019.
- Eder-Rieder M., *Komentarz do § 96 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *StGB. Wiener Kommentar*, Wyd. Manz, Wiedeń 2012.
- Filar M. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

- Fuchs H., Reindl-Krauskopf S., *Strafrecht. Besonderer Teil I. Delikte gegen den Einzelnen (Leib und Leben, Freiheit, Ehre, Privatsphäre, Vermögen)*, Springer, Wiedeń 2009.
- Gałęska-Śliwka A., Śliwka M., *Stan wegetatywny, eutanazja, zaniechanie uporczywej terapii*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 11.
- Gardocki L., *Prawo karne*, C.H. Beck, Warszawa 2011.
- Giezek J., *Komentarz do art. 152–154 k.k.*, [w:] D. Gruszecka, K. Lipiński, G. Łabuda, A. Muszyńska, T. Razowski, J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2021.
- Górniok O. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2006.
- Grünauer A., *Mitwirkung am Selbstmord: Analyse, Rechtsvergleich und Reformüberlegungen*, Uniwersytet Johannes Kepler, Linz 2019.
- Gruszecka D., Lipiński K., Łabuda G., Muszyńska A., Razowski T., Giezek J. (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2021.
- Habzda-Siwiek E., *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w świetle danych ze statystyk kryminalnych*, „Archiwum Kryminologii” 2018, t. XL.
- Holyst B., *Suicydologia*, LexisNexis, Warszawa 2012.
- Hömberg S., *Die Tötung von Kindern durch die eigenen Eltern (Infantizid). Retrospektive Untersuchung für den Zeitraum 1994–2007*, rozprawa doktorska, Bonn 2011, <https://bonndoc.ulb.uni-bonn.de/xmlui/bitstream/handle/20.500.11811/4803/2542.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Höpfel F., Ratz E. (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wyd. Manz, Wiedeń 2019.
- Karl Ch., *Todesbegriff und Organtransplantation gezeigt am Beispiel der Bundesrepublik Deutschland, der ehemaligen DDR und Österreich*, Praesens, Wiedeń 1995.
- Kienapfel D., *Frühabort und Strafrecht*, „Justizblatt” 1971.
- Kienapfel D., Schroll H.V., *Strafrecht. Besonderer Teil I. Delikte gegen Personenwerte*, Wyd. Manz, Wiedeń 2016.
- Klaus W., Rzeplińska I., Woźniakowska-Fajst D., *Spoleczny odbiór przestępczości*, [w:] K. Buczkowski, B. Czarnecka-Działuk, W. Klaus, A. Kossowska, I. Rzeplińska, P. Wiktorska, D. Woźniakowska-Fajst, D. Wójcik, *Spoleczno-polityczne konteksty współczesnej przestępczości w Polsce*, Wyd. Akademickie Sedno, Warszawa 2013.
- Kokot R., *Komentarz do art. 148 k.k.*, [w:] R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Kokot R., *Komentarz do art. 155 k.k.*, [w:] R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Kokot R., Jasińska J., *Kilka uwag o ochronie życia poczętego w kontekście projektowanych zmian kodeksu karnego*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2014, t. XXXI.
- Konarska-Wrzosek V., *Komentarz do art. 149 k.k.*, [w:] R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Kopetzki Ch., *Non-heart-beating-donors aus rechtlicher Sicht*, „Imago Hominis” 1998, nr 1.
- Kosonoga-Zygmunt J., *Swoboda decyzji woli suicydenta jako przestępstwo* z art. 151 k.k., „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2015, nr 2.
- Leukauf O., Steininger H. (red.), *Strafgesetzbuch. Kommentar*, Linde, Wiedeń 2020.
- Lilie H., *Eine Sache von Leben und Tod – Was muss der Anästhesist über juristische und ethische Aspekte des Hirntodes wissen?*, [w:] R. Purschke (red.), *Refresher Course Aktuelles Wissen für Anästhesisten*, Springer, Berlin–Heidelberg 2010.

- Michalski B., *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu*, seria: Nowa Kodyfikacja Karno. Krótkie Komentarze, z. 28, Ministerstwo Sprawiedliwości, Warszawa 2000.
- Mozgawa M. (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, 2021, Lex.
- Müller J.L., Nedopil N., *Forensische Psychiatrie*, Thieme, Stuttgart 2017.
- Nimmervoll J., *Komentarz do § 96 StGB*, [w:] O. Leukauf, H. Steininger (red.), *Strafgesetzbuch. Kommentar*, Linde, Wiedeń 2020.
- Okhowat K., *Rechtliche Grundlagen und ethische Aspekte der Suizidbeihilfe in Österreich – Rechtshistorische Entwicklung und Bestandsaufnahme im Vergleich mit Deutschland*, Uniwersytet Johannesesa Keplera, Linz 2020.
- Opar A., *Typy zabójstw kwalifikowanych w polskim prawie karnym na tle porównawczym*, „Studia Prawnoustrojowe” 2015, nr 29.
- Österreichisches Bundesinstitut für Gesundheitswesen, *Empfehlungen zur Durchführung der Hirntoddiagnostik bei einer geplanten Organentnahme*, Gesundheit Österreich GmbH, Wiedeń 2013.
- Ostrowski K., *Embriologia człowieka*, PZWL, Warszawa 1985.
- Pohl Ł. (red.), *Zabójstwa kwalifikowane w Kodeksie karnym z 1997 r.*, IWS, Warszawa 2018.
- Purschke R. (red.), *Refresher Course Aktuelles Wissen für Anästhesisten*, Springer, Berlin–Heidelberg 2010.
- Rauch E., Tutsch-Bauer E., *§ 217 StGB – Kindestötung, ein nicht mehr zeitgemäßer Paragraph? Forensische Aspekte zur geplanten Reform § 217 StGB*, „Geburtshilfe und Frauenheilkunde” 1997, nr 12.
- Stefański R.A. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Steidl H., *Die Grenzen des „Selbstmordes” bei § 78 StGB*, Diplomarbeit aus Strafund Strafverfahrensrecht zur Erlangung des akademischen Grades einer Magistra der Rechtswissenschaften an der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Paris-Lodron-Universität Salzburg, Uniwersytet w Salzburgu, Salzburg 2020.
- Steininger E., *Komentarz do § 12 StGB*, [w:] O. Triffterer, Ch. Rosbaud, H. Hinterhofer (red.), *Salzburger Kommentar zum Strafgesetzbuch*, LexisNexis, Wiedeń 2018.
- Triffterer O., Rosbaud Ch., Hinterhofer H. (red.), *Salzburger Kommentar zum Strafgesetzbuch*, LexisNexis, Wiedeń 2018.
- Tyszkiewicz L., *Komentarz do art. 150 k.k.*, [w:] M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Tyszkiewicz L., *Komentarz do art. 151 k.k.*, [w:] O. Górniok (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2006.
- Wróbel W. (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Część I. Komentarz do art. 117–211a*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Zoll A., *Komentarz do art. 152–154 k.k.*, [w:] W. Wróbel (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Część I. Komentarz do art. 117–211a*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Żelichowski M., *Podmiotowość prawna człowieka w okresie życia embrionalno-płodowego*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 1997, nr 1.

Summary

Crimes against life in Polish and Austrian criminal law – a comparative study

Keywords: comparative criminal law, Polish criminal law, Austrian criminal law, crimes against life, homicide.

The right to life is the highest value protected by law, including by criminal law. Due to phenomena such as abortion and euthanasia, crimes against life remain relevant. As a rule, individual countries in their criminal laws protect human life, but the catalogue of the types of crimes and normative content of the particular provisions can vary. The subject of this paper is a comparative consideration of crimes against life in Polish and Austrian criminal law. The aim of this study is to identify similarities and differences between regulations. The research includes an analysis of the statutory features of crimes against life contained in Polish and Austrian legal provisions. The discussion is concluded with a comparison of Polish and Austrian provisions and an indication of the similarities and differences between regulations. The main conclusion of this paper is that Polish criminal law and Austrian criminal law show common and different features in the way of regulating crimes against life. The analysis is based on views of legal dogmatics and judicial practice. The paper was written based on Polish and foreign source materials.